

Warszawa, 05-04-2023 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Krajowy Mechanizm Prewencji

KMP.570.2.2023.RK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Pomieszczenia
dla Osób Zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia
Komendy Powiatowej Policji w Pruszkowie
z siedzibą w Komisariacie Policji w Piastowie**

1. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)¹. Polska przystąpiła do OPCAT na podstawie uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie i stanowi on część krajowego porządku prawnego (art. 87 i 91 Konstytucji). Podpisując OPCAT, Polska zobowiązała się do utworzenia krajowego mechanizmu prewencji, którego funkcję wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą działającego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm)².

KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa – strony, gdzie

---

¹ Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

² Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627, ze zm.).

przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem³. Z kolei przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej⁴”.

Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie swojej wizyty członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urzędzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego⁵. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane⁶.

Spostrzeżenia KMPT czynione podczas wizytacji opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu⁷.

KMPT nie jest organem dochodzeniowo-śledczym. Nie rozpatruje też skarg⁸. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur i złego traktowania osób pozbawionych wolności oraz zaproponowanie rozwiązań mających na celu wyeliminowanie tego ryzyka. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ⁹ oraz zalecenia organów międzynarodowych.

---

³ Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

⁴ Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

⁵ Zob. art. 20 OPCAT.

⁶ Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

⁷ Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. przykładowo Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2021 r., Część II – Jak pracuje KMPT?

⁸ Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, pkt 6. Zobacz również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, New York and Geneva 2018, s. 4-6.

⁹ Zob. art. 19 pkt b OPCAT.

W każdym przypadku, kiedy przedstawiciele Krajowego Mechanizmu ujawnią ryzyko zaistnienia naruszeń praw osób pozbawionych wolności (nawet jeśli jego istnienie wynika jedynie z relacji osób pozbawionych wolności), KMPT jest zobowiązany do wydania odpowiedniego zalecenia w raporcie. Dlatego też na zalecenia końcowe w niniejszym raporcie należy patrzeć nie tylko przez pryzmat nieprawidłowości, które już zaistniały, lecz także przez pryzmat ich prewencji.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. osoba zatrzymana, funkcjonariusz Policji, pracownik cywilny jednostki organizacyjnej Policji) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie od tego, czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że „żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób”.

3. Uwagi wstępne na temat wizytacji

Na podstawie art. 19 OPCAT oraz na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 6 lutego 2023 r., przedstawiciele KMPT przeprowadzili wizytację Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, Komendy Powiatowej Policji w Pruszkowie, mieszącego się na terenie Komisariatu Policji w Piastowie, ul. Popiełuszki 24 (dalej jako: PdOZ, Pomieszczenie, placówka).

Celem wizytacji było sprawdzenie traktowania i warunków detencji osób zatrzymanych przez Policję oraz rekomendowanie rozwiązań, które wzmocnią ich ochronę przed ryzykiem tortur i innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania.

W skład zespołu wizytującego wchodził: Aleksandra Nowicka (kryminolog, specjalista ds. bezpieczeństwa wewnętrznego), Justyna Zarecka (politolożka, specjalistka ds. bezpieczeństwa wewnętrznego) i Rafał Kulas (prawnik).

W trakcie wizytacji przedstawiciele KMPT przeprowadzili wstępną rozmowę z kom. Sylwestrem Wojtkiewiczem (Naczelnikiem Wydziału Sztab Policji Komendy Powiatowej Policji w Pruszkowie), który sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem PdOZ, dokonali oglądu pomieszczeń placówki, przeprowadzili poufne rozmowy z osobami zatrzymanymi, zapoznali się z dostępną na miejscu dokumentacją oraz sporządzili dokumentację fotograficzną. Po zakończeniu wizytacji dokonano analizy informacji i dokumentacji przekazanych przez Komendanta Powiatowej Policji w Pruszkowie.

Niniejszy raport wskazuje problemy systemowe, wymagające zmiany prawa lub praktyki jego stosowania (pkt 5), oraz obszary wymagające ulepszeń, istotne z punktu prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt 6).

4. Charakterystyka PdOZ

Wizytowane PdOZ przeznaczone jest dla kobiet i mężczyzn zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Nadzór nad jego funkcjonowaniem sprawuje Komendant Powiatowej Policji w Pruszkowie.

Pojemność PdOZ wynosi 17 miejsc, rozmieszczonych w łącznie 6 pokojach dla osób zatrzymanych. W trakcie wizytacji w PdOZ przebywało 7 zatrzymanych.

Opłata za pobyt w celu wytrzeźwienia wynosi 200 zł.

5. Problemy systemowe

5.1. Brak odpowiedniej obsady w PdOZ

Służba w PdOZ pełniona jest przez jednego funkcjonariusza, co jest zgodne z zarządzeniem Komendanta Głównego Policji¹⁰. W ocenie KMPT jedna osoba nie jest jednak w stanie jednocześnie wykonywać obowiązków proceduralnych (takich jak wypełnianie dokumentacji), kontrolnych i związanych z realizacją praw osób zatrzymanych (np. umożliwienie im dostępu do toalety). Utrudnione jest również efektywne reagowanie na ewentualne zdarzenia nadzwyczajne (np. podejmowane próby samobójcze).

---

¹⁰ Zgodnie z § 2 ust. 2 zarządzenia nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (Dz. Urz. KGP poz. 42 ze zm.), kierownik jednostki organizuje służbę w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant.

Taki sposób organizacji służby może być również niebezpieczny dla samego funkcjonariusza pełniącego służbę w PdOZ. Wyklucza bowiem możliwość wzajemnej asekuracji funkcjonariuszy i sprawnej reakcji na wypadek agresji fizycznej ze strony zatrzymanego. Z uwagi na powyższe, KMPT od wielu lat postuluje zmianę obowiązujących przepisów¹¹.

Problem ten dostrzegają również sami funkcjonariusze Policji. W książce przebiegu służby w PdOZ, wizytujący odnaleźli wpis policjanta z dnia 3 lutego 2023 r., o następującej treści (pisownia oryginalna): „Meldunek drogą telefoniczną (*usunięto fragment*) oraz poruszenie tematu ilości zatrzymanych na jednego funkcjonariusza. (*usunięto fragment*) mimo wskazania niemożności sprawowania nadzoru nad więcej niż 8 osobami wydał polecenie przyjmować „ile się da” nie zwracając uwagi na bezpieczeństwo funkcjonariusza w pojedynczej obsadzie jak i osób zatrzymanych, gdzie obsługując kilku zatrzymanych po kolei nie ma się żadnego nadzoru nad innymi przez czasami do 1 h”.

Taka sytuacja jest niebezpieczna zarówno dla policjantów pełniących służbę w PdOZ, jak i osób zatrzymanych, przebywających w placówce.

W czasie swojej wizyty przedstawiciele KMPT byli świadkami pracy funkcjonariusza pełniącego służbę w PdOZ. Wizytujący zwrócili uwagę, że musiał on wykonywać wiele czynności związanych z bieżącym funkcjonowaniem Pomieszczenia, wydawaniem osób zatrzymanych poza teren PdOZ i reagować na zgłoszenia zatrzymanych. Funkcjonariusz pracował pod ogromną presją, co sprzyja również wypaleniu zawodowemu. W ocenie KMPT konieczne jest zwiększenie liczby policjantów pełniących służbę na dyżurze.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT) podkreśla rolę policyjnych profosów w systemie zapobiegania torturom. Wskazuje, że wyodrębnienie wyspecjalizowanej grupy funkcjonariuszy, zajmujących się wyłącznie nadzorem nad osobami umieszczonymi w areszcie policyjnym, prowadzi do ich większej specjalizacji, sprzyja profesjonalizmowi i skuteczności oraz zwiększa poczucie odpowiedzialności za osoby zatrzymane. Taka praktyka może również przyczynić się do przełamania często źle pojmowanego poczucia solidarności zawodowej (w przypadku niewłaściwego traktowania zatrzymanych przez innych funkcjonariuszy) i wzmocnić zabezpieczenia proceduralne, które mają służyć ochronie przed taką praktyką. Przykładowo funkcjonariusz pełniący służbę w areszcie policyjnym może sprawdzić przy przyjęciu,

---

¹¹ Zob. Raport RPO z działalności KMPT za 2021 r., s. 65.

czy zatrzymany został w sposób zrozumiały poinformowany o swoich prawach. Taki policjant stanowi też pierwszą okazję dla osoby zatrzymanej do złożenia formalnej skargi przeciwko funkcjonariuszom dokonującym zatrzymania, np. w odniesieniu do nadmiernego użycia siły przy zatrzymaniu¹².

5.2. Osadzanie w PdOZ osób zatrzymanych do wytrzeźwienia

Sporą grupę osadzanych w PdOZ stanowią osoby nietrzeźwe, zatrzymane w celu wytrzeźwienia. W 2022 r. osadzono w PdOZ 193 takie osoby, na łączną liczbę 1259 zatrzymanych. W 2023 r. do dnia wizytacji takich osób było 24, na łączną liczbę 176 zatrzymanych. Powyższa sytuacja związana jest z brakiem izby wytrzeźwień na terenie powiatu i niepodpisaniem umowy na obsługę przyjęć osób do wytrzeźwienia z taką placówką spoza powiatu. Tymczasem policyjne miejsca zatrzymań nie są przygotowane do zapewnienia osobom zatrzymanym do wytrzeźwienia odpowiednich warunków i bezpieczeństwa. Poza badaniem lekarskim przed przyjęciem, nie istnieje obecnie wymóg zapewnienia stałej opieki medycznej takim osobom. Brakuje zatem lekarza, który czuwałby w jednostkach policyjnych nad trzeźwieniem osób zatrzymanych i fachowo kontrolował ich stan zdrowia. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo osób zatrzymanych do wytrzeźwienia spada na funkcjonariuszy Policji, którzy nie są do tej roli przygotowani i w sytuacjach podejrzenia pogorszenia stanu zdrowia mogą jedynie udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej i wezwać zespół ratownictwa medycznego. Takie systemowe rozwiązanie nie zapewnia zatrzymanym odpowiedniej ochrony zdrowia i wymaga zmiany.

Wizytujący zostali poinformowani o trwających rozmowach na szczeblach powiatu dotyczących utworzenia izby wytrzeźwień na terenie szpitala w Tworkach. Utworzenie izby wytrzeźwień na terenie powiatu pruszkowskiego z pewnością zapewni osobom zatrzymanym do wytrzeźwienia lepszy standard opieki i przede wszystkim obecność fachowego personelu medycznego na dyżurze. Odciążą też Policję od nadzoru nad takimi osobami, co, jak już wspomniano, jest sytuacją wysokiego ryzyka.

Wizytujący są jednak świadomi, że pomysł utworzenia izby wytrzeźwień na terenie powiatu pruszkowskiego nie jest nową koncepcją i jest już zgłaszany od lat. Jak dotąd nie doczekał się realizacji. W ocenie KMPT kwestia opieki nad osobami nietrzeźwymi wymaga więc nie tylko doraźnych działań na szczeblu samorządowym,

---

¹² Zob. Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, par. 83-85.

ale i głębszych zmian systemowych dotyczących sposobu opieki nad takimi osobami w Polsce.

Powyższy problem jest już od wielu lat wskazywany przez KMPT i jak na razie nie został rozwiązany¹³.

5.3. Badanie medyczne osób zatrzymanych

Nie wszystkie osoby zatrzymane przed ich osadzeniem w PdOZ są poddawane badaniom lekarskim. Policjanci kierują się w tym względzie przepisami rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych¹⁴.

W ocenie KMPT badaniu medycznemu powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane przez Policję. Takie badanie stanowi bowiem podstawową gwarancję prewencji tortur oraz chroni funkcjonariuszy przed ewentualnymi zarzutami i konsekwencjami dotyczącymi niewłaściwego traktowania zatrzymanych i sposobu sprawowania nad nimi nadzoru. Z kolei świadomość ujawnienia obrażeń oraz ich udokumentowanie przez personel medyczny pełni funkcję odstraszającą, co może zapobiec również nieuzasadnionemu lub nieproporcjonalnemu stosowaniu środków przymusu bezpośredniego.

Zapewnienie profilaktycznych badań medycznych wszystkich osób zatrzymanych przez Policję rekomenduje Polsce Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)¹⁵.

5.4. Dostęp do pomocy prawnej od początku zatrzymania

Na terenie PdOZ znajdowała się lista adwokatów i radców prawnych wykonujących zawód na terenie właściwości miejscowej Sądu Rejonowego w Pruszkowie. Wizytujący zostali poinformowani, że Sąd Rejonowy w Pruszkowie raz w miesiącu przesyła informację o zmianach na liście. Następnie funkcjonariusz Policji dokonuje jej aktualizacji i przesyła ją do PdOZ.

---

¹³ Zob. Raport RPO z działalności KMPT za 2021 r., s. 64.

¹⁴ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. poz. 1102 ze zm.).

¹⁵ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 53 i 55.

Przedstawiciele KMPT pozytywnie ocenili powyższą praktykę. Czyni ona bowiem zadość wytycznym ONZ w zakresie dostępu do pomocy prawnej w sprawach karnych¹⁶, zaleceniom dla Polski Komitetu Przeciwko Torturom (CAT)¹⁷ i Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)¹⁸ oraz rekomendacjom Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT) dla państw Rady Europy¹⁹.

W Polsce nie funkcjonuje jednak system pomocy prawnej, który umożliwiłby każdemu zatrzymanemu bezpłatny kontakt z adwokatem lub radcą prawnym, bezpośrednio po zatrzymaniu. Tymczasem właśnie w okresie bezpośrednio następującym po pozbawieniu wolności ryzyko tortur i złego traktowania jest największe.

Zgodnie z polskim prawem wniosek o przyznanie obrońcy z urzędu można złożyć dopiero po pierwszym przesłuchaniu w charakterze podejrzanego. Do czasu wyznaczenia obrońcy z urzędu i jego pierwszego kontaktu z klientem, funkcjonariusze realizują z zatrzymanym czynności służbowe (np. przesłuchania, rozpytania), co w połączeniu z brakiem innych zabezpieczeń (takich jak obowiązkowe badanie medyczne po zatrzymaniu i brak rejestracji obrazu i dźwięku z przesłuchania) sprzyja torturom. Szczególnie trudna jest sytuacja osób mniej zamożnych, których nie stać na zaangażowanie obrońcy z wyboru. Takie osoby są de facto pozbawione pomocy prawnej na początkowym etapie postępowania karnego.

Kontakt z niezależnym, profesjonalnym pełnomocnikiem stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych i innych przysługujących zatrzymanemu uprawnień, sprzyja rzetelności i jakości postępowania karnego oraz chroni samych funkcjonariuszy na wypadek pomówień dotyczących metod ich pracy.

---

¹⁶ Zob. Annex United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems, A. Introduction, pkt 2; Principle 3. Legal aid for persons suspected of or charged with a criminal offence, pkt 21. Zasady i wytyczne przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ dnia 20 grudnia 2012 r.

¹⁷ Zob. Uwagi końcowe Komitetu Przeciwko Torturom dotyczące siódmego raportu okresowego Polski, CAT/C/POL/CO/7, par. 15 pkt b i 16 pkt b.

¹⁸ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 52.

¹⁹ Zob. Raport CPT z wizyty na Słowenii w 2017 r., CPT/Inf (2017) 27, par. 15, Raport CPT z wizyty w Danii w 2014 r., CPT/Inf (2014) 25, par. 16, Raport CPT z wizyty w Polsce w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 27 i przypis 37.

Problem ten został dostrzeżony również przez instytucje międzynarodowe: CAT²⁰, SPT²¹ i CPT²². Był również sygnalizowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich Ministrowi Sprawiedliwości²³.

Warto również podkreślić, że nie wprowadzając odpowiedniego systemu pomocy prawnej, Polska narusza obowiązek zagwarantowania obywatelom Unii Europejskiej przebywającym na jej terytorium realizacji uprawnień wynikających z unijnych dyrektyw.

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. podejrzani, którzy nie posiadają wystarczających środków na pokrycie kosztów pomocy adwokata, mają prawo do korzystania z pomocy prawnej z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Pomoc prawna z urzędu powinna być przyznana bez zbędnej zwłoki i najpóźniej przed przesłuchaniem danej osoby przez Policję, inny organ ścigania lub przez organ sądowy, lub przed przeprowadzeniem konkretnych czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych²⁴.

Z kolei na podstawie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony. Dostęp do adwokata powinien nastąpić bez zbędnej zwłoki: przed przesłuchaniem przez Policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy, w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych, niezwłocznie po pozbawieniu wolności, zanim podejrzani lub oskarżeni zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym

---

²⁰ Zob. Uwagi końcowe Komitetu Przeciwko Torturom dotyczące siódmego raportu okresowego Polski, CAT/C/POL/CO/7, par. 15 pkt a, par. 16 pkt a.

²¹ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 51-52.

²² Zob. Raporty CPT z wizyt w Polsce w 2017 r. [CPT/Inf (2018) 39, par. 25] oraz w 2019 r. [CPT/Inf (2020) 31, par. 19, 21-22.

²³ Zob. Wystąpienia RPO do Ministra Sprawiedliwości z 18 kwietnia 2017 r., 27 września 2018 r. i 25 stycznia 2022 r., KMP.570.3.2017.RK.

²⁴ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U.UE.L.2016 nr 297, s. 1 z późn. zm.).

w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim ww. osoby stawią się przed tym sądem²⁵.

5.5. Brak środków prawnych służących ochronie sygnalistów

Skuteczne zapobieganie torturom wymaga stworzenia odpowiednich ram prawnych i kultury instytucjonalnej, które umożliwią funkcjonariuszom Policji zgłaszanie przypadków niewłaściwych zachowań ze strony ich współpracowników, bez ryzyka odwetu lub posądzenia o niełojalność wobec swojej grupy zawodowej.

W przepisach brak jest jednak odpowiednich procedur, które zapewniłyby funkcjonariuszom poufny i bezpieczny sposób raportowania o przypadkach złego traktowania ze strony innych policjantów. Teoretycznie funkcjonariusz może poinformować o ewentualnym uchybieniu bezpośredniego przełożonego lub napisać notatkę służbową. Taki sposób raportowania sprawia jednak, że policjanci obawiają się, iż ich działanie zostanie uznane za niełojalne i poniosą za to konsekwencje. W efekcie wiele przypadków złego traktowania zatrzymanych może nie zostać zgłoszonych. Sprzyja to poczuciu bezkarności i łamaniu praw człowieka.

Przyjęcie środków służących ochronie sygnalistów zalecił Polsce CPT²⁶. Konieczność ich ochrony podkreślają również Komitet Ministrów Rady Europy²⁷ i Parlament Europejski²⁸.

Działalność sygnalistów stanowi ważny element prewencyjny. Może ona stanowić wczesne ostrzeżenie i pomóc w ujawnianiu nieprawidłowości, które w przeciwnym razie mogłyby pozostać ukryte, oraz identyfikacji osób odpowiedzialnych za naruszenia²⁹. Służy też samej organizacji, gdyż pomaga jej zrozumieć, że uczynienie procesu informowania o nieprawidłowościach łatwiejszym i bezpieczniejszym leży w

---

²⁵ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U.UE.L.2013 nr 294, s. 1).

²⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2013 r., CPT/Inf (2014) 21, par. 24. Zob. również Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, par. 71.

²⁷ Zob. Protection of whistleblowers: recommendation CM/Rec (2014)7 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30 April 2014 and explanatory memorandum.

²⁸ Zob. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 24 października 2017 r. w sprawie uzasadnionych środków ochrony sygnalistów działających w interesie publicznym podczas ujawniania poufnych informacji posiadanych przez przedsiębiorstwa i organy publiczne (2016/2224(INI)).

²⁹ Zob. Explanatory memorandum, Introduction. The importance of whistleblowing and protecting whistleblowers in Europe, pkt 1 i 3.

jej interesie³⁰. Niewłaściwe zachowanie funkcjonariusza może bowiem rzutować na wizerunek całej formacji oraz szacunek dla prawa i instytucji państwa. Wdrażanie wewnętrznych mechanizmów raportowania o nieprawidłowościach sprzyja zaś kreowaniu wysokich standardów obsługi i zarządzania ryzykiem³¹.

O braku odpowiednich rozwiązań prawnych dotyczących sygnalistów w służbach mundurowych i specjalnych Rzecznik Praw Obywatelskich informował Premiera³² oraz, w kontekście funkcjonariuszy Policji, również Marszałka Senatu³³.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister – Członek Rady Ministrów Koordynator Służb Specjalnych Mariusz Kamiński poinformował Rzecznika, że możliwość objęcia statusem sygnalisty funkcjonariuszy tych służb zostanie poddana analizie w trakcie prac nad projektem ustawy wdrażającej do polskiego systemu prawnego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii. Kluczowe w tej kwestii mają być działania i propozycje ministra właściwego do spraw pracy, nie zaś przepisy dotyczące statusu sygnalisty ujęte w projekcie ustawy o jawności życia publicznego³⁴.

Projekt ustawy zgłoszony przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej znajduje się obecnie na etapie prac legislacyjnych. Według najnowszej wersji projektu z dnia 5 stycznia 2023 r. ustawa ma mieć zastosowanie również do funkcjonariuszy Policji (art. 4 ust. 1 pkt 11 projektu)³⁵.

6. Obszary wymagające poprawy

6.1. Traktowanie

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy, wskazywali, że byli dobrze traktowani przez funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ.

---

³⁰ Tamże, pkt 8.

³¹ Tamże, pkt 9.

³² Zob. Wystąpienie RPO z 16 kwietnia 2018 r., KMP.570.1.2018.RK.

³³ Zob. Wystąpienie RPO z 29 czerwca 2021 r., KMP.071.4.2021.

³⁴ Zob. Pismo z 21 września 2021 r., znak DBN.WP.3581.5.4.2020.GG(25).

³⁵ Zob. Projekt ustawy o ochronie osób zgłaszających naruszenia prawa z dnia 5 stycznia 2013 r. (nr z wykazu UC101). Dostępny pod adresem:

<https://legislacja.gov.pl/projekt/12352401/katalog/12822857#12822857> [dostęp: 24 marca 2023 r.].

KMPT widzi potrzebę zmiany praktyki w używaniu kajdanek wobec osób zatrzymanych. W czasie swojej wizyty przedstawiciele KMPT obserwowali doprowadzanie z PdOZ zatrzymanych przez policjantów na dalsze czynności procesowe. Wszystkie osoby zatrzymane miały zakładane na ręce kajdanki. Wizytujący mają wątpliwości, czy skuwanie zatrzymanych za każdym razem było absolutnie niezbędne.

Ponadto z przeprowadzonych rozmów wynikało, że funkcjonariusze nadużywają tego środka przymusu bezpośredniego przy zatrzymaniu, podczas transportu i dalszych czynności policyjnych. Praktycznie wszyscy rozmówcy potwierdzali, że byli zakuwani w kajdanki od momentu zatrzymania (kajdanki zakładano na ręce z przodu lub z tyłu), mimo iż jak twierdzili, nie byli agresywni i nie dawali powodów do takiej praktyki. Część zatrzymanych zgłaszała, że miała założone kajdanki także podczas konsultacji lekarskiej. Jeden z zatrzymanych relacjonował, że wraz z innymi osobami został skuty podczas zatrzymania za ręce z przodu i przez okres około godziny – półtorej siedział na śniegu, w oczekiwaniu aż funkcjonariusze skończą realizację przeszukania. Jeśli prawdą są twierdzenia zatrzymanego, to taka praktyka stanowiłaby przejaw poniżającego traktowania.

Z doświadczenia KMPT wynika, że profilaktyczne stosowanie kajdanek nie zawsze jest konieczne. Nie w każdej bowiem sytuacji ich użycie jest adekwatne do rzeczywistego zagrożenia stwarzanego przez osobę zatrzymaną. Szczególnie, gdy osoba zatrzymana nie stawia oporu, nie jest agresywna, towarzyszy jej kilku funkcjonariuszy Policji i/lub znajduje się w bezpiecznym miejscu (np. w zamkniętym pojeździe policyjnym lub budynku jednostki Policji dysponującym specjalnymi zabezpieczeniami ochronnymi).

Stosowanie kajdanek jest działaniem ryzykownym. Mogą być one wykorzystywane jako narzędzie represji i zastraszania oraz stygmatyzować społecznie, gdy zatrzymanie odbywa się na oczach osób postronnych. Ponadto w niektórych sytuacjach ich użycie może być niebezpieczne, np. gdy są one:

- mocno zaciśnięte – może dojść wówczas do uszkodzeń kończyny³⁶, obtarć i niepotrzebnego cierpienia; mogą też pogłębić uszkodzenia ciała lub dolegliwości fizyczne i zdrowotne, które poprzedzają zatrzymanie lub są jego następstwem³⁷,
- zakładane na ręce skute z tyłu – ograniczają one ruchy bardziej niż kajdanki zakładane na ręce z przodu i zwiększają ryzyko nadmiernego rozciągnięcia i związanych z tym urazów nerwów/mięśni³⁸,
- używane w czasie transportu – ograniczają zdolność zatrzymanego do ochrony przed upadkiem w sytuacji, gdy pojazd hamuje lub ulegnie wypadkowi (w szczególności, gdy zatrzymani nie mają zapiętych pasów bezpieczeństwa, których często nie posiadają pojazdy policyjne)³⁹.

Z kolei stosowanie kajdanek w czasie badań medycznych narusza godność zatrzymanych, uniemożliwia rozwój właściwej relacji lekarz-pacjent i może zaszkodzić obiektywności ustaleń medycznych⁴⁰.

Z powyższych względów kajdanki nie powinny być profilaktycznie stosowane wobec wszystkich osób zatrzymanych, a tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Z kolei w tych sytuacjach, gdy ich użycie jest niezbędne, nie powinny być one zapięte zbyt mocno i powinny być zdejmowane tak szybko jak to możliwe.

Należy unikać stosowania kajdanek na ręce skute z tyłu i kajdanek jako takich w czasie transportu lub w czasie badań medycznych. Zatrzymani powinni być przewożeni w bezpiecznych pojazdach, co ograniczy konieczność stosowania tego środka przymusu bezpośredniego. Policjanci powinni wypracować odpowiednie rozwiązania taktyczne i zasady wzajemnej asekuracji na wypadek agresji lub próby ucieczki zatrzymanego, tak by profilaktyczne stosowanie kajdanek nie było co do zasady konieczne, a ich użycie miało charakter wyjątkowy.

Problem ten sygnalizowany był Polsce przez SPT⁴¹ i CPT⁴².

---

³⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 17 i przypis 17.

³⁷ Zob. Handcuffs and Other Instruments of Restraint in Court Hearings. Practical guidelines and international standards, Omega Research Foundation, UNODC i CNJ, opublikowany w 2022 r., s. 29.

³⁸ Tamże, s. 44.

³⁹ Zob. Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, Penal Reform International Head Office i Human Rights Centre University of Essex, opublikowany w 2021 r., s. 57.

⁴⁰ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 79.

⁴¹ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 68 i 69.

⁴² Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 17 i przypis 17.

SPT zaleca w swoich sprawozdaniach, by metody ograniczające nakładane na zatrzymanych były jak najmniej inwazyjne i stosowane po dokonaniu indywidualnej oceny ryzyka zagrożenia. Żadna osoba nie powinna być zakuta w kajdanki bez ważnego powodu związanego z bezpieczeństwem⁴³.

KMPT zaleca Komendantowi Stołecznemu Policji przypomnienie podległym funkcjonariuszom garnizonu stołecznego o zasadach stosowania kajdanek wobec osadzonych oraz zapoznanie ich ze standardami i zaleceniami CPT i SPT w tym zakresie.

Kilku zatrzymanych, z którymi przeprowadzono rozmowę, opowiedziało wizytującemu, że w czasie przyjęcia do PdOZ zostali poddani kontroli osobistej, połączonej z koniecznością rozebrania się do naga. Zatrzymani nie zostali pouczeni o prawie złożenia zażalenia na przeprowadzenie kontroli i sporządzenia protokołu z jej przebiegu.

KMPT pragnie przypomnieć w tym miejscu, że kontrola osobista nie powinna być stosowana rutynowo wobec osób zatrzymanych, a tylko w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji i po dokonaniu indywidualnej oceny ryzyka. W wielu przypadkach nie jest też konieczna, np. gdy zatrzymany był już kontrolowany przez funkcjonariuszy przed umieszczeniem w PdOZ i przebywał cały czas pod nadzorem Policji. Wielokrotne przeprowadzanie kontroli osobistych połączonych z rozebraniem się do naga może bowiem stanowić poniżające traktowanie.

Zgodnie bowiem z § 5 ust. 2 Regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (dalej: Regulamin)⁴⁴, obligatoryjne wobec osób umieszczanych w izbie jest jedynie sprawdzenie prewencyjne, które polega m.in. na manualnym sprawdzeniu osoby, zawartości jej odzieży oraz przedmiotów znajdujących się na jej ciele lub przez nią posiadanych⁴⁵.

---

⁴³ Zob. Raport SPT z wizyt w Wielkiej Brytanii w 2019 r., CAT/OP/GBR/ROSP/1, par. 105-106.

⁴⁴ Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r., poz. 638).

⁴⁵ Pełen zakres sprawdzenia prewencyjnego wynika z art. 15g ust. 1 i 3 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

Jedynie w przypadku, gdy w stosunku do osób zatrzymanych lub osób doprowadzanych w celu wytrzeźwienia zaistniały przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy, dokonuje się kontroli osobistej na zasadach i w sposób określony w art. 15d ustawy, łącznie z możliwością sprawdzenia miejsc intymnych osoby zatrzymanej w „szczególnie uzasadnionych przypadkach” (art. 15g ust. 2 ustawy).

Kontrola osobista powinna być przeprowadzana w sposób etapowy (art. 15d ust. 2 ustawy o Policji)⁴⁶. Osoby jej poddawane powinny być pouczone o prawie do złożenia zażalenia na zasadność, legalność oraz prawidłowość dokonania kontroli, jak również o możliwości żądania sporządzenia protokołu z przeprowadzonej kontroli osobistej (art. 15d ust. 9 ustawy o Policji).

KMPT zaleca przeprowadzenie kontroli osobistej w sposób dwuetapowy i informowanie osób poddanych kontroli o prawie do żądania sporządzenia protokołu z jej przeprowadzenia i możliwości wniesienia zażalenia na tę czynność.

Wizytujący zwrócili uwagę, że mimo iż w PdOZ było zimno, zatrzymani byli ubrani w spodnie i koszulki. Posiadali koce, nie wydano im jednak bluz, które znajdowały się w magazynie. Niektórzy z zatrzymanych nie wiedzieli, czy mogą je otrzymać.

KMPT rekomenduje, by funkcjonariusz pełniący służbę w PdOZ informował zatrzymanych o możliwości wydania bluzy i wydawał ją w przypadku zgłoszenia takiej prośby.

Zatrzymani, z którymi przeprowadzono rozmowę, nie wiedzieli, że przebywając w PdOZ, mogą wziąć prysznic. Jeden z nich wskazywał, że pytał o to funkcjonariusza, ale nie dostał odpowiedzi. KMPT zaleca informowanie osób osadzanych w Pomieszczeniu o tej możliwości i umożliwienie im skorzystania z niego, w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

Jeden z zatrzymanych zgłosił, że jego okulary zostały zabezpieczone w depozycie. Z tego też względu nie jest w stanie przeczytać znajdujących się na

---

⁴⁶ Wskazany przepis ustawy brzmi: „Policjant dokonuje kontroli osobistej w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu dokonywanej kontroli. Podczas sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana. Policjant najpierw sprawdza część odzieży, a przed sprawdzeniem kolejnej części umożliwia osobie kontrolowanej włożenie odzieży już sprawdzonej”.

drzwiach pokoju informacji – Regulaminu pobytu osób w PdOZ i wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka.

Z rozmów z funkcjonariuszem pełniącym służbę w PdOZ wynikało, że niekiedy osobom zatrzymanym odbierane są okulary, nie jest to jednak regułą. Okulary, z uwagi na szkła, mogą bowiem być wykorzystywane do autoagresji lub napaści na funkcjonariusza i zagrozić bezpieczeństwu. Funkcjonariusz wskazał równocześnie, że przepisy w tym zakresie są bardzo ogólne i dają dużą swobodę interpretacyjną. Zasygnalizował również, że okulary są pozostawiane m.in. gdy zatrzymany posiada bardzo dużą wadę wzroku (co znalazło potwierdzenie w książce przebiegu służby, w której znajdował się wpis o pozostawieniu zatrzymanemu okularów⁴⁷) lub posiadają małe szkła, które „wydają się bezpieczne”. Niekiedy funkcjonariusze zabierają okulary tylko na okres nocy i wydają w dzień.

KMPT rozumie obawy związane z pozostawieniem zatrzymanym okularów. Przyjęta praktyka wydaje się zdaniem wizytujących nadmiernym środkiem ochronnym, który utrudnia realizację jednego z podstawowych praw osób zatrzymanych, a mianowicie prawa do informacji (nie tylko na temat uprawnień i obowiązków w czasie ich pobytu w PdOZ, lecz także na temat organów, z których pomocy mogą skorzystać w przypadku naruszenia przysługujących im praw). Świadomość w tym zakresie może też łagodzić napięcia wywołane faktem zatrzymania i pozytywnie wpływać na relacje interpersonalne między osadzonymi a policjantami. Praktyka ta może także niepotrzebnie potęgować stres (zwłaszcza u osób z większą wadą wzroku) i dyskomfort wywołany samym faktem prawnej izolacji.

Zgodnie z przepisami osoba przyjmowana do pomieszczenia zdaje do depozytu przedmioty, które mogą stanowić zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa w pomieszczeniu, w szczególności przedmioty posiadające ostre krawędzie lub zakończenie, środki służące do obezwładniania, dopuszczone do obrotu produkty lecznicze oraz alkohol, a także sznurowadła, pasek, szalik oraz zapałki i zapalniczkę, inne przedmioty, których wymiary lub ilość naruszają ustalony porządek bądź bezpieczeństwo pobytu w pomieszczeniu (§ 5 ust. 1 pkt c) Regulaminu Pobytu w PdOZ).

W ocenie KMPT okulary nie zaliczają się do tej grupy, nie ma więc powodów do stosowania tak restrykcyjnej praktyki. Warto też wyeksponować, że sytuacje, by w

---

⁴⁷ Wpis w książce przebiegu służby w PdOZ z dnia 4 lutego 2023 r. wskazywał, że z uwagi na wadę wzroku wynoszącą 14 dioptrii, zatrzymanemu pozostawiono okulary.

wizytowanych przez KMPT jednostkach policyjnych funkcjonariusze odbierali zatrzymanym okulary, były spotykane sporadycznie.

KMPT rekomenduje umożliwienie zatrzymanym posiadania przy sobie okularów. Dopiero w sytuacji, gdy z zachowania osadzonego wynika, że są one wykorzystywane niewłaściwie, zabezpieczanie ich w depozycie i odnotowywanie tego faktu w książce przebiegu służby.

Z analizy udostępnionej wizytującym dokumentacji wynika, że w dniu 6.02.2023 r. o godz. 12:00 przyjęto do PdOZ zatrzymanego (nr wpisu w książce ewidencji osób umieszczonych w PdOZ – l.p. 175). Z uwagi na fakt, że zatrzymanie miało miejsce o godz. 7:35, zatrzymany nie miał szansy otrzymać śniadania.

Zatrzymany był obecny w czasie wizytacji i do czasu jej zakończenia nie otrzymał obiadu (wizytacja zakończyła się w godzinach popołudniowych). KMPT prosi o informację, czy zatrzymany otrzymał w dniu 6 lutego 2023 r. obiad i kolację i o której godzinie wydane zostały te posiłki.

6.2. Warunki materialne

Warunki materialne były zadowalające. W niektórych pokojach dla osób zatrzymanych panował jednak zaduch i nieprzyjemny zapach. W jednej z cel zaobserwowano pozostałości po zerwanym Regulaminie i wykazie instytucji stojących na straży praw człowieka. Z wyjaśnień policjanta wynikało, że został on zerwany przez zatrzymanego i nie uzupełniono jeszcze brakujących informacji.

Placówka nie posiadała na stanie zastępczych biustonoszy, z których mogłyby skorzystać zatrzymane kobiety, w sytuacji gdy ich prywatna bielizna ze względów higienicznych lub bezpieczeństwa (biustonosze z fiszbinami) mogłaby zostać odebrana. Funkcjonariusze deklarowali, że taki asortyment jest na stanie jednostki, nie potrafili jednak go zlokalizować w trakcie wizytacji.

KMPT jest zdania, że pozostawienie osoby zatrzymanej bez bielizny byłoby działaniem zbyt ingerującym w strefę intymności i prywatności. Ponadto zgodnie z Regulaminem PdOZ osoba zatrzymana w Pomieszczeniu korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia. Jeżeli przedmioty te nie nadają się do użytku lub jeżeli ich używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych, osoba ta może otrzymać nieodpłatnie potrzebną odzież, bieliznę i obuwie (§ 9 ust. 1 i 2).

KMPT zaleca zapewnienie dostępności jednorazowych biustonoszy dla zatrzymanych kobiet.

6.3. Prawo do informacji

PdOZ dysponował tłumaczeniami Regulaminu pobytu osób w PdOZ w językach obcych. Dokumentacja podpisywana przez cudzoziemców w postaci protokołów zatrzymań, kwitów depozytowych, oświadczeń o zapoznaniu się z prawami, Regulaminem i wyposażeniu PdOZ w monitoring) sporządzana była w języku polskim.

Do protokołów zatrzymań dołączone były przetłumaczone na język obcy pouczenia o prawach zatrzymanego w postępowaniu karnym, jednak same protokoły sporządzone były w języku polskim i nie zawierały informacji o przetłumaczeniu ich treści przez tłumacza. Z rozmów z osadzonymi wynikało, że jeśli tłumacz był obecny, to tylko podczas czynności procesowych, a nie w czasie pobytu w PdOZ. Nie ma więc pewności, czy cudzoziemcy zrozumieli treść podpisanych dokumentów i w jakim stopniu.

Wątpliwości wizytujących wzbudził przypadek osoby urodzonej w Chinach, zatrzymanej 31 grudnia 2022 r. Cała okazana wizytującym dokumentacja sporządzona była w języku polskim i nie zawierała adnotacji o tłumaczeniu, dokonany przez tłumacza. Protokół zatrzymania i wzór pouczenia o uprawnieniach zatrzymanego w postępowaniu karnym nie były przez niego podpisane (funkcjonariusz odnotował odmowę złożenia podpisu na tych dokumentach). Jednocześnie wzór pouczenia, który przedłożono do podpisu zatrzymanemu, był sporządzony w języku angielskim, nie chińskim. Nie ma więc pewności, czy zatrzymany rozumiał ten język, a dokumentacja policyjna nie wskazuje, w jakim języku komunikował się policjant i czy wystąpiły trudności komunikacyjne.

Warto w tym miejscu podkreślić, że dostępne na stronie Informacyjnego Serwisu Policyjnego tłumaczenia pouczeń w postępowaniu karnym⁴⁸ i Regulaminu PdOZ⁴⁹ nie zawierają wersji przetłumaczonej na język chiński, co może stanowić problem z punktu widzenia prawa do informacji.

---

⁴⁸ <https://isp.policja.pl/isp/do-pobrania/8103,Wzory-pouczen-w-postepowaniu-karnym-w-26-jezykach.html> [dostęp: 24 marca 2023 r.].

⁴⁹ https://www.policja.pl/pol/kgp/biuro-prewencji/wydzial-konwojowy/pomieszczenia-dla-osob/78150_dok.html [dostęp: 24 marca 2023 r.].

KMPT chciałby podkreślić w tym miejscu, że prawo do informacji stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur. Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w realizacji własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni funkcję prewencyjną w zapobieganiu przemocy.

Z uwagi na powyższe KMPT zaleca zapewnienie, by wszelkie podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały. W przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza, niezależnie od podstawy zatrzymania. Tłumaczenie dokumentów przez tłumacza powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczętką).

KMPT zaleca też odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji oraz informacji, w jakim języku komunikuje się zatrzymany oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie.

Zgodnie z zaleceniami CPT wszystkie osoby zatrzymane powinny być w pełni informowane o przysługujących im fundamentalnych prawach, od samego początku pozbawienia wolności, tj. od chwili, gdy nakazuje się im pozostanie w jednostce Policji. Szczególny nacisk powinien zostać położony na zapewnienie, by osoby zatrzymane były w stanie zrozumieć treść przysługujących im praw. Obowiązek zapewnienia, by tak się stało, spoczywa na funkcjonariuszach Policji⁵⁰.

Z kolei SPT rekomendował Polsce przyjęcie niezbędnych środków ustawodawczych i administracyjnych w celu zapewnienia, aby wszystkie osoby pozbawione wolności były informowane o wszystkich przysługujących im prawach oraz o przyczynach ich aresztowania od samego początku pozbawienia wolności oraz, najszybciej jak to możliwe po zatrzymaniu, o stawianych im zarzutach. Takie informacje powinny być najpierw przekazane ustnie w jasny sposób w języku zrozumiałym dla danej osoby, w razie potrzeby z pomocą tłumacza, a następnie powinny być przekazane danej osobie w formie pisemnej⁵¹.

6.4. Szkolenie funkcjonariuszy

---

⁵⁰ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, par. 28.

⁵¹ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 50.

Z pisma I Zastępcy Komendanta Powiatowego Policji w Pruszkowie z dnia 17 lutego 2023 r., KPP-SZ494/369/23 wynika, że funkcjonariusze pełniący służbę w PdOZ przeszli w 2022 r. dwa szkolenia dotyczące konwojów i doprowadzeń oraz sporządzania dokumentacji niezbędnej do doprowadzenia osoby do PdOZ. Powyższe szkolenia są planowane do realizacji także w II kwartale 2023 r.

Z powyższego pisma wynika również, że funkcjonariusze są zapoznawani z aktualnymi przepisami oraz wydarzeniami w PdOZ z garnizonu stołecznego.

KMPT rekomenduje, by do programów szkoleniowych funkcjonariuszy włączyć zagadnienia związane z międzynarodowymi standardami praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim⁵², komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

Szkolenia w zakresie umiejętności komunikacji interpersonalnej i Protokołu stambulskiego są szczególnie istotne w kontekście trwającej wojny w Ukrainie. Do policyjnych miejsc zatrzymań trafić mogą bowiem ofiary tortur i osoby, które doświadczyły innych traumatycznych przeżyć związanych z wojną, co może mieć wpływ na ich funkcjonowanie w społeczeństwie oraz w samym PdOZ. Policjanci powinni więc być świadomi ewentualnych problemów w tym zakresie i posiadać praktyczne umiejętności, jak radzić sobie z trudnymi sytuacjami (bez konieczności uciekania się do rozwiązań siłowych) oraz jak pomóc w sytuacji retrospekcji traumatycznych przeżyć.

W ocenie SPT szkolenie funkcjonariuszy jest mechanizmem zapobiegania torturom. Z tego też względu programy szkoleniowe wszystkich policjantów powinny obejmować międzynarodowe standardy praw człowieka, ukierunkowane na prewencję tortur i złego traktowania⁵³. Ponadto wszystkie osoby sprawujące nadzór nad osobami zatrzymanymi oraz zajmujące się dokumentacją i śledztwem w sprawie

---

⁵² Oficjalny podręcznik ONZ zawierający wytyczne w zakresie wykrywania tortur, ich dokumentowania i prowadzenia postępowań przygotowawczych. Zob. Istanbul Protocol: Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Office of the High Commissioner for Human Rights, Professional Training Series No. 8/Rev. 2, New York and Geneva, 2022. Uaktualniona wersja dostępna jest pod adresem: <https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/istanbul-protocol-manual-effective-0> [dostęp: 24 marca 2023 r.].

⁵³ Zob. Raport SPT z wizyty w Meksyku w 2008 r., CAT/OP/MEX/1, par. 95.

tortur i złego traktowania powinny zostać przeszkolone w zakresie stosowania Protokołu stambulskiego⁵⁴.

W ocenie SPT stanowi on bowiem niezbędne narzędzie wykrywania, dokumentowania, zgłaszania i jako takiego powstrzymywania tortur i złego traktowania⁵⁵. Nie tylko pomaga we wczesnej identyfikacji ofiar i dokumentowaniu traumy, ale również w ocenie potrzeb i dostosowaniu do nich odpowiedniej opieki⁵⁶.

CPT z kolei wskazuje, że rozwój odpowiedniej edukacji policyjnej, wstępne przygotowanie i ciągłe szkolenia w zakresie stosowania standardów praw człowieka, krajowych norm i gwarancji są kluczowym elementem poprawy praktyk policyjnych⁵⁷.

CPT rekomenduje, by szczególny nacisk w systemie szkolenia funkcjonariuszy został położony na rozwijanie umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej, opartych na poszanowaniu godności człowieka. Posiadanie takich umiejętności pozwoli policjantowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc, a także – bardziej ogólnie – doprowadzi do zmniejszenia napięć i podniesienia jakości życia, z korzyścią dla wszystkich zainteresowanych⁵⁸.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

7.1. Komendantowi Powiatowemu Policji w Pruszkowie:

1. Przypomnienie funkcjonariuszom Policji, że w przypadkach, gdy konieczne jest przeprowadzenie kontroli osobistej w PdOZ, powinna być ona realizowana w sposób etapowy, a osoby poddane kontroli powinny zostać pouczone o prawie do żądania sporządzenia protokołu z jej przeprowadzenia i możliwości wniesienia zażalenia na tę czynność;

---

⁵⁴ Zob. Raport SPT z wizyty w Wielkiej Brytanii w 2019 r., CAT/OP/GBR/ROSP/1, par. 71, Raport SPT z wizyty w Portugalii w 2018 r., CAT/OP/PRT/1, par. 34.

⁵⁵ Zob. Uwagi i zalecenia SPT przedstawione w raportach z wizyt w: Polsce [CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 55], Wielkiej Brytanii [CAT/OP/GBR/ROSP/1, par. 69 i 71], Portugalii [CAT/OP/PRT/1, par. 34, 89, 93], Hiszpanii [CAT/OP/ESP/1, par. 46, 63-64, 70] i Brazylii [CAT/OP/BRA/3, par. 20-22, 34, 89, 93].

⁵⁶ Zob. Oświadczenie CAT, SPT, Specjalnego Sprawozdawcy ds. Tortur i Rady Powierniczej Dobrowolnego Funduszu ONZ na rzecz Ofiar Tortur z dnia 25 czerwca 2019 r, dostępne na: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24739&LangID=E> [dostęp: 24 marca 2023 r.].

⁵⁷ Zob. Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, par. 71.

⁵⁸ Zob. Drugi Raport Generalny CPT, CPT/Inf (92) 3, par. 60.

2. Zapewnienie dostępności jednorazowych biustonoszy dla zatrzymanych kobiet;
3. Informowanie osób osadzanych w PdOZ o możliwości wydania bluz i wydawanie ich w przypadku zgłoszenia takiej prośby;
4. Informowanie osób przyjmowanych do PdOZ o możliwości wzięcia prysznic i umożliwienie im skorzystania z niego, w przypadku zgłoszenia takiej chęci;
5. Umożliwienie zatrzymanym posiadania przy sobie okularów. Dopiero w sytuacji, gdy z zachowania osadzonego w PdOZ wynika, że są one wykorzystywane niewłaściwie, zabezpieczanie ich w depozycie i odnotowywanie tego faktu w książce przebiegu służby;
6. Zwiększenie liczby funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ, obecnych na zmianie;
7. Włączenie do programów szkoleniowych funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ zagadnień związanych z międzynarodowymi standardami praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

Ponadto KMPT zwraca się z prośbą o informację, czy zatrzymany, o którym mowa w pkt 6.1 raportu, otrzymał w dniu 6 lutego 2023 r. obiad i kolację i o której godzinie.

7.2. Komendantowi Stołecznemu Policji:

1. Przypomnienie podległym funkcjonariuszom garnizonu stołecznego o zasadach stosowania kajdanek wobec osób zatrzymanych oraz zapoznanie ich ze standardami i zaleceniami CPT i SPT w tym zakresie;
2. Zapewnienie, że wszelkie podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia są tłumaczone na język dla nich zrozumiały. W przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza, niezależnie od podstawy zatrzymania; tłumaczenie dokumentów przez tłumacza powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczętą);
3. Odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji z cudzoziemcami oraz informacji, w jakim języku komunikuje się zatrzymany oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie;

4. Przekazanie Komendantowi Powiatowemu Policji w Pruszkowie środków finansowych na realizację tych spośród powyższych zaleceń, które wymagają nakładów finansowych.

Opracował: Rafał Kulas

Za Zespół podpisuje:

Przemysław Kazimirski

Dyrektor Zespołu

/-podpisano elektronicznie/